

2. Галузяк В. М. Типологія базових моделей виховання. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського. Серія: «Педагогіка і психологія». Випуск 7. Вінниця, 2002. С. 94 - 102.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ, 2004. 352 с.
4. Духнович О. Народна педагогіка (Фрагменти). Твори / Упоряд. О. Рудловчак. Ужгород: Карпати, 1993. 250 с.
5. Євтух М. Б., Волощук І. С., Шепотько В. П. Виховне середовище для сільських обдарованих і талановитих школярів: навч. посібник. Київ. 2008. 223 с.
6. Єгорова І. В. Методика виховної роботи. Методичний посібник. – Івано Франківськ, 2006. 92 с.
7. Сорока Г. І. Організація виховної роботи: планування, аналіз, методичне забезпечення. Харків: Основа, 2006. 128 с.
8. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології: навчально-методичний посібник для керівників шкіл, вчителів, класних керівників, вихователів, слухачів ІПО. Харків, 2012. 128 с.
9. Холковська І.Л. Методика виховної роботи: Практикум. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. 208 с.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У ШКОЛЯРІВ

Ткачук Н. І.

***Студентка факультету математики,
фізики, комп'ютерних наук і технологій
Науковий керівник – доц. Холковська І. Л.***

У XXI столітті одним з найголовніших показників успішної людини є вміння спілкуватися та зрозуміло доносити свою думку. Спілкування, в свою чергу, вимагає певних знань і умінь, які з часом кожна людина розвиває. При цьому, високий рівень комунікативності розглядається як умова успішної адаптації до навколишнього соціального середовища. Комунікація є невід'ємною частиною будь-якого виховного процесу, тому формування комунікативних умінь веде до підвищення як навчально-виховного процесу, так і розвитку особистості дитини.

В сучасному світі перед кожною людиною постає низка вимог, яким вона повинна відповідати, одна з найважливіших – це досконале володіння літературною мовою. В свою чергу, мова – це не тільки універсальний засіб спілкування та формування особистості, а й один з найважливіших чинників адаптації людини у суспільстві. Одним з перших випробувань для процесу адаптації є вступ дитини до школи, де вона знайомиться з ровесниками. Те, як дитина говорить і поводить з іншими, буде говорити про те, чи вона буде прийнята суспільством. Комунікативні вміння – це акт і процес встановлення контактів між суб'єктами взаємодії за допомогою вироблення загального сенсу переданої і сприйнятої інформації [1]. У системі взаємозв'язків людини з іншими людьми виділяються такі функції спілкування, як інформаційно-комунікативна, регулятивна і афективно-комунікативна [2].

Інформаційно-комунікативна функція – це функція, яка розвивається у процесі передачі і прийому інформації. За час спілкування між людьми інформація не просто передається і приймається, а саме формується, в наслідок чого, спілкування стає не буденного, а творчо-продуктивного характеру. Інформаційно-

комунікативна функція, це не тільки вирівнювання розбіжностей, у вихідній інформованості партнерів, а ще прагнення партнерів зрозуміти одне одного, з зіставленням поглядів та висловленням своєї згоди чи незгоди, внаслідок чого, дійти до кінцевого, так би мовити «правильного результату». Як і кожна функція, вона має свої рівні. Перший рівень – здійснюється передача інформації та вирівнювання розбіжностей, людей, які вступають у психологічний контакт. На другому рівні здійснюється саме прийняття рішень з приводу отриманої інформації. Цей рівень є досить важливим, тому що реалізуються цілі інформування, навчання, тощо. І на третьому рівні, останньому, люди намагаються зрозуміти один одного та оцінити результати, отримані під час спілкування.

Регулятивно-комунікативна функція проявляється в момент впливу поведінки одного суб'єкта спілкування на іншого. Ця функція допомагає регулювати поведінку, не тільки свою, а й партнера, внаслідок чого відбувається процес взаємного налагодження дій. Це допомагає виявити феномен, який властивий спільній діяльності людей, зокрема, це їх сумісність та спрацьованість, внаслідок чого здійснюється взаємна стимуляція і корекція поведінки. Регуляційно-комунікативну функцію забезпечують такі психологічні механізми, як: імітація, навіювання, зараження, наслідування і переконання. Керуючий вплив, його глибина залежить від індивідуальних властивостей партнерів зі спілкування.

Афективно-комунікативна функція характеризує емоційний стан людини в момент спілкування. В цей момент виникає весь спектр людських емоцій, який допомагає виявити ставлення людини до навколишнього середовища, в тому числі, до соціального. В момент спілкування, людина може змінювати інтенсивність емоційних станів партнера, а саме, відбувається або зближення цих станів, або їх поляризація, взаємне посилення або ослаблення. В момент спілкування людина може емоційно розрядитись чи посилити емоційну напруженість.

Формування комунікативних умінь в учнів здійснюється такими способами:

- оптимальний добір традиційних методів, прийомів, форм роботи з розвитку усного й писемного, діалогічного та монологічного мовлення ; використання завдань для розвитку діалогічного мовлення (М.Пентиліук): реконструювати текст у діалог; відтворити, розіграти діалог із прослуханого; спостерігати за поданим діалогом; скласти власний діалог за поданими репліками; відповідно до життєвих ситуацій з використанням граматичних конструкцій; скласти діалог за малюнками, опорою на допоміжний матеріал, а також самостійно, дотримуючись правил етикету, культури спілкування;

- проведення уроків розвитку зв'язного мовлення, на яких формуються навички побудови творів-розповідей, описів, роздумів; практикується поєднання допомоги вчителя із самостійною роботою дітей у ході написання творів та застосування тренувальних вправ для вивчення різних стилів мовлення тощо;

- застосування інноваційних педагогічних технологій (інтерактивне навчання, розвиток критичного мислення, проєктне навчання тощо), нових форм і методів навчання (рефлексія, релаксація, емпатія, інтерактивні методи тощо).

- компетентнісна спрямованість змісту й організаційних форм уроків, що передбачають оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності;

- організації та проведення нетрадиційних форм уроків (інтегровані уроки, уроки-подорожі, уроки-казки, рольові ігри, дискусії тощо), які сприяють розвитку творчих здібностей, формуванню комунікативних умінь і навичок учнів; [3]

Організація групового спілкування може відбуватись через різні форми групової активності: дискусії, сюжетно-рольові ігри, тренінг, бесіда, тощо. Різні форми групової активності виправдовують співпрацю, що подобається учням, при цьому, формуються комунікативні уміння, які вносять дух творчості в освітній і виховний процес.

Дискусія. Великий тлумачний словник сучасної української мови, характеризує дискусію як широке публічне обговорення якого-небудь спірного питання [4, с. 299]. Обов'язковою умовою дискусії є наявність будь-якого суперечливого питання, положення, коли думки учасників дискусії не приймаються остаточно, а лише припускають можливість компромісного рішення, яке напрацьовується учасниками дискусії. Для успішного проведення дискусії її учасники повинні володіти знаннями щодо предмету обговорення, прийомами психологічного впливу та управління бесідою, мати високий рівень культури спілкування, а також вміти будувати власні висловлювання відповідно до комунікативного наміру і ситуації спілкування, логічно правильно формувати і висловлювати думку, прогнозувати хід дискусії, співвідносити власну роль і позицію у процесі мовленнєвого спілкування з роллю та позицією опонента[5].

Сюжетно-рольова гра. Рольова гра є сучасною методикою розвитку комунікативних умінь, яка до того ж, допомагає створити колектив однодумців.

Сюжетно-рольова гра істотно впливає на формування комунікативних навичок у дітей. Дитина починає розуміти і не губитися в поясненнях тих чи інших дій людей. Осягаючи систему людських взаємин, вона починає осмислювати своє місце в ній. У грі діти навчаються спілкуванню один з одним, навичкам підпорядковувати свої захоплення інтересам інших. Гра сприяє формуванню відповідної поведінки дитини. Механізм управління своєю поведінкою, дотримання правил формується власне в сюжетно-рольовій грі, а потім виражається і в інших типах діяльності (наприклад, у навчальній). У сформованій рольовій грі з її важкими сюжетами і ролями, які засновують обширний простір для імпровізації, у дітей розвивається творча уява [6, с.352].

Тренінг. Одним з видів групової роботи є психологічний тренінг. Тренінг (від англ. Train – тренування, тренуватися) – це сукупність психокорекційних та навчальних методів, що спрямовані на розвиток навичок самопізнання та самореалізації, навчання і міжперсональної взаємодії, комунікативних і професійних умінь[7].

Загальна мета тренінгу – підвищення компетентності в спілкуванні з однолітками, може бути конкретизована у низці завдань з різним формулюванням, але обов'язково пов'язаних з набуттям знань, формуванням умінь, навичок, розвитком настанов, що визначають поведінку в спілкуванні, перцептивних здібностей людини, корекцією і розвитком системи відносин особистості, оскільки особистісна своєрідність є тим фоном, який забарвлює в різні кольори дії людини, її вербальні і невербальні прояви [8].

Бесіда. Бесіда – діалогічний метод навчання, що передбачає запитання і відповіді. Для методу бесіди характерною є комунікативна функція. Вона проявляється в тому, що учні, завдяки діалогу, який застосовується, виробляють практичні вміння користуватися усним мовленням у спілкуванні з людьми [9].

Спілкування – це акт взаємодії двох і більше людей, зумовлений необхідністю отримання інформації. Спілкування виконує низку функцій: інформаційно-комунікативна, регулятивна і афективно-комунікативна.

Через те, що спілкування це взаємодія двох і більше людей, воно може бути груповим та відбуватися через різні форми групової активності: дискусії, диспути, рольові ігри, бесіди тощо. Різні форми групової активності виправдовують співпрацю, що подобається учням та формуються комунікативні вміння, які вносять дух творчості в освітній і виховний процес.

За умов гарного розвитку комунікативних умінь, в майбутньому молоді люди легше влаштовуються на роботу та краще пристосовуються до нового колективу.

Література

1. Розвиток комунікативних умінь і навичок учнів у процесі вивчення англійської мови. URL : <https://naurok.com.ua/rozvitok-komunikativnih-umin-i-navichok-uchniv-u-procesi-vivchennya-angliysko-movi-101910.html>
2. Залевська Г.П. Формування комунікативних компетентностей на уроках математики. URL : http://berestechko.at.ua/metodoser/matem/Zalevska/problema_zgp.doc
3. Попович Л. Формування комунікативної компетентності молодших школярів. *Освіта вчителя* С.52-54. URL : file:///C:/Users/Admin/Downloads/Psh_2015_1_14.pdf
4. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ: Перун, 2005. 1728 с.
5. Дика Н.М. Дискусія як інтерактивний компонент уроку української мови в старшій школі. URL: <https://core.ac.uk/reader/19667820>
6. Гра і розвиток дитини [Текст]: хрестоматія/упоряд. : Л. Г. Соловйова, А. С. Мишашина. Київ: Центр учбової літератури 2010. 251 с.
7. Свиридов Н.А. Социальная адаптация личности в коллективе. *Социологические исследования*. 1980. № 3. С. 51-59.
8. Петровская Л.А. Теоретические и методические проблемы социально-психологического тренинга. Москва, 1982.
9. Формування комунікативної компетентності на уроках української мови в початковій школі. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-komunikativno-kompetentnosti-na-urokah-ukra-nsko-movi-v-pochatkoviy-shkoli-69050.html>
10. Галузяк В. М. Класифікація стилів педагогічного спілкування. Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. / Кол. авт. Київ: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2001. Вип. 26. С. 23-33.
11. Холковська І. Л. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів на основі рефлексивного підходу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2019. Випуск 59. С. 103-109.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Товмар І.

*Студентка магістратури ННІППФВК
Науковий керівник – доц. Волошина О.В.*

Сучасний етап розвитку освітньої галузі в Україні відрізняється значною увагою з боку держави і суспільства до дітей з особливими освітніми потребами. Пошук нових шляхів впливу на повноцінне формування, розвиток і корекцію їх психофізичних якостей набуває актуальності в сфері сучасної корекційної педагогіки та спеціальної психології в зв'язку із залученням дітей до загальноосвітнього простору та бажанням надати їм вчасної допомоги в різних типах закладів та в умовах різних форм навчання.